

30. lipnja 2023. – Zelena energetska zadruga (ZEZ) je uz podršku hrvatskih energetskih zadruga, društvenih poduzeća i drugih podržavajućih pravnih i fizičkih osoba, kao i europske federacije energetskih zadruga REScoop.eu, uputila apel Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja da zadrugama omogući osnivanje energetskih zajednica kroz aktualne izmjene Zakona o tržištu električne energije. U nastavku donosimo cjelovit apel.

Zadruga su put do prvih energetskih zajednica u Hrvatskoj

Poštovani ministre Filipoviću,

U periodu od 9. do 16. lipnja Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja dalo je u javnu raspravu [Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o tržištu električne energije](#).

U procesu javnog savjetovanja [Zelena energetska zadruga \(ZEZ\) je dala više komentara i prijedloga](#) izmjena, od čega se jedan od komentara odnosio na definiciju energetske zajednice građana (EZG) kao pravne osobe koja, između ostalog, „djeluje na temelju zakona kojim se uređuje financijsko poslovanje i računovodstvo neprofitnih organizacija...” (stavak 1. Članka 26. Zakona o tržištu električne energije). Ovakvom definicijom se, između ostalih, **isključuju zadruga** kao pravna tijela koja mogu osnovati EZG, što je u suprotnosti s [Direktivom \(EU\) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije](#).

ZEZ se upravo tim komentarom uključio u javno savjetovanje, uz prijedlog da se navedeni stavak Zakona iza dijela “koja djeluje na temelju zakona kojim se uređuje financijsko poslovanje i računovodstvo neprofitnih organizacija” dopuni riječima “ili na temelju Zakona o zadrugama”. Ministarstvo je odbilo ZEZ-ov prijedlog uz obrazloženje koje smatramo neprihvatljivim, posebno u situaciji u kojoj zbog previše nepotrebnih administrativnih barijera **Hrvatska dvije godine od uvođenja energetskih zajednica u zakonski okvir nema niti jednu registriranu energetsku zajednicu**.

Konkretno, Ministarstvo je na ZEZ-ov prijedlog dalo sljedeći komentar: “Ne prihvaća se. Energetska zajednica na principu zadruga ne ispunjava uvjete koji se zahtijevaju a prvenstveno jer zadruga kao način organiziranja predstavlja zadrugare odnosno fizičke članove, nije moguće uključiti lokalne zajednice i druge što treba omogućiti. Kako koncept energetske zajednice treba biti organiziran na način da doprinese široj dobrobiti zajednice a ne da bude usmjeren isključivo na profitu odnosno dobiti . Stoga smatramo da nije moguća kod energetske zajednice koristiti koncepciju zadruga koja može biti organizirana na principu tvrtke a koliko nam je poznato tvrtka funkcionira isključivo na principu zarade a ovdje bi ta korist bila naravno usmjerena samo na članove zadruga. Cilj energetske zajednice je zamišljen za ostvarivanje šire društvene koristi te je važno da osim građana u njoj sudjeluje i neki drugi organizacijski oblici odnosno neka lokalna zajednica ili čak i regionalna zajednica. Time se sigurno postiže i osigurava da će društvene, ekološke i sociološke dobrobiti biti iznad dobrobiti samih zadrugara. Ponovno napominjemo da je cilj zadruga dobit za zadrugare odnosno njihova dobit. Obzirom na činjenicu da cilj energetske zajednice nije samo dobit zadrugara nego i poboljšanje života odnosno kvalitetniji uvjeti za sve građane a ne samo zadrugare. Upravo promicanje na način da se ne potiče samo obnovljive izvore što je ponekad glavni cilj zajednice obnovljivih izvora

energije ovdje kod energetske zajednice je vrlo važan naglasak i na socijalnoj komponenti te poticanje udruživanja ranjivih i ugroženih skupina ljudi lošijeg socijalnog ili zdravstvenog stanja što bi bilo onemogućeno kod zadruga jer tamo treba biti u fokusu jedino ekonomska dobrobit za zadrugare."

Smatramo da obrazloženje Ministarstva nema uporište u hrvatskim zakonima i relevantnoj EU direktivi iz razloga koje objašnjavamo u nastavku.

Ministarstvo piše:

„Energetska zajednica na principu zadruga ne ispunjava uvjete koji se zahtijevaju a prvenstveno jer zadruga kao način organiziranja predstavlja zadrugare odnosno fizičke članove, nije moguće uključiti lokalne zajednice i druge što treba omogućiti.“

Netočno je da zadruga kao način organiziranja predstavlja samo fizičke osobe te da u zadrugu nije moguće uključiti lokalne zajednice i druge pravne osobe. Naime, [Zakon o zadrugama](#) (NN 34/11, 125/13, 76/14, 114/18, 98/19) u stavku 2 Članka 6. kaže da „**Zadrugu mogu osnovati potpuno poslovno sposobne fizičke osobe i pravne osobe.**“ iz čega je jasno da bilo koja pravna osoba može biti član zadruga. To potvrđuje i praksa – u Hrvatskoj već postoje energetske zadruga u kojoj su članovi tvrtke, jedinice lokalne samouprave i udruge, poput [energetske zadruga "Apsyrtides"](#).

Nadalje, Ministarstvo piše:

„Kako koncept energetske zajednice treba biti organiziran na način da doprinese široj dobrobiti zajednice a ne da bude usmjeren isključivo na dobiti. Stoga smatramo da nije moguća kod energetske zajednice koristiti koncepciju zadruga koja može biti organizirana na principu tvrtke a koliko nam je poznato tvrtka funkcionira isključivo na principu zarade a ovdje bi ta korist bila naravno usmjerena samo na članove zadruga. Cilj energetske zajednice je zamišljen za ostvarivanje šire društvene koristi te je važno da osim građana u njoj sudjeluje i neki drugi organizacijski oblici odnosno neka lokalna zajednica ili čak i regionalna zajednica. Time se sigurno postiže i osigurava da će društvene, ekološke i sociološke dobrobiti biti iznad dobrobiti samih zadrugara.“

Ovime se implicira da su zadruga pravne osobe koje su usmjerene isključivo na dobit te da rade samo u korist članova zadruga, što je ponovno suprotno Zakonu o zadrugama u kojem se u Članku 2. nalaže da se zadruga temelje na: **“zadružnim vrednotama: samopomoći, odgovornosti, demokratičnosti, ravnopravnosti, pravičnosti i solidarnosti te moralnim vrednotama poštenja, otvorenosti, društvene odgovornosti i skrbi za druge.”**

Također, isti članak navodi i međunarodno priznata zadružna načela od kojih je jedno upravo **“briga za zajednicu – zadruga posluje na način koji pridonosi održivom razvoju okruženja i lokalne zajednice”**.

Dodatno, Članak 1. definira zadruga kao: **“dragovoljno, otvoreno, samostalno i neovisno društvo kojim upravljaju njezini članovi, a svojim radom i drugim aktivnostima ili korištenjem njezinih usluga, na temelju zajedništva i uzajamne pomoći ostvaruju, unapređuju i zaštićuju svoje pojedinačne i zajedničke gospodarske, ekonomske, socijalne, obrazovne, kulturne i druge potrebe i interese i ostvaruju ciljeve zbog kojih je zadruga osnovana”**.

Dakle, sam Zakon o zadrugama nalaže da svrha i ciljevi zadruga ne mogu biti samo dobit, nego **i briga za zajednicu tj. poslovanje koje pridonosi održivom razvoju okruženja i lokalne zajednice, te zadovoljavanje zajedničkih**

gospodarskih, ekonomskih, socijalnih, obrazovnih, kulturnih i drugih potreba i interesa.

Primjer takve zadruga u Hrvatskoj je socijalna zadruga "[Humana Nova](#)" koja je na lokalnoj, nacionalnoj i na razini Europske unije prepoznata i nagrađena zbog doprinosa koji daje svojoj lokalnoj zajednici, radnoj integraciji ranjivih društvenih skupina te očuvanju okoliša.

Važno je i da je zadruga kako je definirana u hrvatskom Zakonu o zadrugama u potpunosti u skladu s definicijom energetske zajednice građana u Direktivi (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije, a kojom se pod točkom 11. Članka 2. nalaže:

„energetska zajednica građana” znači pravni subjekt:

- (a) koji se temelji na dobrovoljnom i otvorenom sudjelovanju te je pod stvarnom kontrolom Članova ili vlasnika udjela koji su fizičke osobe, lokalna tijela, uključujući općine, ili mala poduzeća,
- (b) čija je primarna svrha pružanje okolišne, gospodarske ili socijalne koristi svojim članovima ili vlasnicima udjela ili lokalnim područjima na kojima djeluje, a ne stvaranje financijske dobiti, i
- (c) koji može sudjelovati u proizvodnji, među ostalim iz obnovljivih izvora, distribuciji, opskrbi, potrošnji, agregiranju, skladištenju energije, uslugama energetske učinkovitosti ili uslugama punjenja za električna vozila ili pružati druge usluge svojim članovima ili vlasnicima udjela;”

Vidljivo je kako se Direktiva oslanja na međunarodne zadružne principe koji su preneseni i u hrvatski Zakon o zadrugama. Zato su zadruga kao pravni oblik u Hrvatskoj u potpunosti komplementarne definiciji energetske zajednica građana iz Direktive. Štoviše, ni u jednoj državi članici Europske unije zadrugama nije onemogućeno osnivanje energetske zajednica građana, dok su u Sloveniji energetske zajednice “rezervirane” isključivo za zadruga.

Ministarstvo svoj komentar zaključuje ponavljanjem obrazloženja da je zadruga primarna dobit i interesi zadrugara, koji, ponovno, nije u skladu niti sa Zakonom o zadrugama niti s praksom zadrugarstva u Hrvatskoj, ali i diljem Europske unije, a posebno energetske zadrugarstva.

Ističemo da su upravo **energetske zadruga začetnici pokreta građanske energije** – obnovljive energije u vlasništvu građana i lokalnih zajednica – u **Europi**. Upravo su prve energetske zadruga, poput belgijske zadruga [Ecopower](#) i španjolske zadruga [Som Energia](#), dale primjere poslovnih modela u energetske sektoru koji uz korist za članove transformiraju lokalne zajednice u kojima djeluju. Energetske zadrugarstvo je uspješna praksa stara nekoliko desetljeća koja je krenula iz zemalja poput Njemačke, Belgije, Nizozemske i Španjolske. U novije vrijeme postaje prisutna u sve više drugih europskih zemalja. Upravo su energetske zadruga bile inspiracija i pravni temelj za razradu koncepta energetske zajednica građana u Direktivi.

Posljednjih desetak godina energetske zadruga nastoje zaživjeti i u Hrvatskoj. Uz malo više pomoći zakonskog okvira, upravo postojeće energetske zadruga mogu postati prvi uspješni i replikabilni primjeri energetske zajednica u Hrvatskoj. Zadruga su ujedno primjeri demokratičnosti, uključivosti, društvene odgovornosti, solidarnosti, brige o okolišu i lokalnoj zajednici kojima bi se

trebali voditi svi koji razmišljaju o pokretanju energetske zajednice da bi donijeli stvarnu vrijednost lokalnim zajednicama u kojima djeluju. Iz svih navedenih razloga, **Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja još jednom pozivamo da kroz izmjene Zakona o tržištu električne energije zadrugama omogući osnivanje energetske zajednice građana.** Upravo zadruga, postojeće, ali i one koje će tek nastati, mogu biti prekretnica u promjeni *statusa quo* po pitanju razvoja energetske zajednice u Hrvatskoj te dati pravi primjer i poticaj razvoju građanske energije u Hrvatskoj.

Uz Zelenu energetska zadruga, omogućavanje zadrugama da osnivaju energetske zajednice kroz izmjene Zakona o tržištu električne energije podržavaju:

Pravne osobe

1. ACT Grupa
2. Armano Linta d.o.o. za regenerativnu arhitekturu
3. Energetska zadruga "Otok Krk"
4. Energetska zadruga "Apsyrtides"
5. Energetska zadruga "Drenova"
6. Energetska zadruga "Dalmacija"
7. Europska zadruga "MOBA Housing SCE"
8. Grad Cres
9. Greenpeace u Hrvatskoj
10. "KLIK" energetska zadruga
11. OTRA – Otočka razvojna agencija
12. Pašnjačka zajednica braniteljska zadruga "Eko-Gajna"
13. Pokret otoka
14. Poljoprivredna zadruga "Otok Krk"
15. REScoop.eu
16. Satelit edukacije za održivost i regenerativnost
17. Socijalna zadruga "Humana Nova"
18. Udruga "Bez granica"
19. Zadruga pivovara "Brlog"
20. Zadruga za etično financiranje
21. Zadruga otvorena arhitektura

Fizičke osobe

1. Mateo Klarin Petrina
2. Roberto Brezac